

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|020 VAN 14 MAART 2019

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN APOTHEEK LAMBRECHT IN AALST, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 24 JANUARI 2019

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 14 maart 2019 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 24 januari 2019 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van apotheek Lambrecht in Aalst. De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan, (d) de lijst met cultuurgoederen en (e) het inhoudelijke dossier.
2. De commissie stelt vast dat voorliggende bescherming deel uitmaakt van het thematisch beschermingspakket 'winkelinterieurs', waarvoor een criterianota werd opgemaakt. Binnen dit thema werden reeds drie beschermingsdossiers voor advies voorgelegd.¹ De commissie formuleerde in haar adviezen diverse algemene bemerkingen ten aanzien van het beschermingspakket en de criterianota. Deze bemerkingen blijven ook naar aanleiding van voorliggende bescherming relevant (overzichtslijst van onderzochte en beschermenswaardige winkelpanden, toetsing aan erfgoedwaarden en selectiecriteria, maximaal clusteren van dossiers).

Met betrekking tot het beschermingsvoorstel voor apotheek Lambrecht is het positief dat dit verduidelijkt dat een selectie van 24 winkelinterieurs werd gemaakt waarvan de beschermenswaardigheid verder onderzocht wordt. Deze selectie zou zes apotheken omvatten, waarvan apotheek Lambrecht de enige naoorlogse is. De commissie merkt op dat voor apotheek Leroy in Gent en apotheek Renneboog in Aalst beschermingsvoorstellen in opmaak zijn en dringt er op aan deze dossiers te clusteren.

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming als monument vast van apotheek Lambrecht en verwijst tevens naar het afbakeningsplan, de fotoregistratie en de lijst met cultuurgoederen die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie ondersteunt de bescherming van het handelspand met bewaard winkelinterieur. Het beschermingsvoorstel toont aan dat bewaarde naoorlogse winkelinterieurs met erfgoedwaarde maar heel beperkt geïnventariseerd en beschermd werden. Bovendien verwijst de criterianota meermaals naar deze apotheek. De commissie kan tevens akkoord gaan met de bescherming van 118 apothekerspotten en twee stoelen als cultuurgoederen.

Wat de afbakening betreft, verduidelijkt het inhoudelijk dossier dat het volledige perceel wordt opgenomen, maar dat een aantal delen uit de bescherming worden gesloten omdat ze niet ontworpen werden door Pieter De Bruyne. Het betreft de interieurinrichting van het bureau, de traphal en de steektrap op de begane grond, de bovenverdiepingen en de kelderderdieping. De beheersvisie vermeldt hierbij ook de aan het bureau aanpalende keuken en technische ruimte en

¹ VCOE 2018 020-021 Advies bescherming winkelinterieurs (deel 1) en VCOE 2019 013 Advies bescherming Antwerpen juwelenhuis Ruys.

de achtergevels. De commissie heeft bedenkingen bij het uitsluiten van deze onderdelen. In de eerste plaats omdat er aldus een gefragmenteerde bescherming ontstaat, hoewel het om één gebouw gaat. De criterianota verwijst bovendien naar de combinatie van woon- en winkelhuis en stelt dat niet alleen de winkelruimte maar het volledige gebouw moet worden beschouwd.

Ten tweede meent de commissie dat de motivering voor het uitsluiten van deze onderdelen niet helemaal zuiver is. De commissie erkent weliswaar het belang van de apotheek binnen het oeuvre van De Bruyne, maar merkt op dat het inhoudelijk dossier tevens wijst op de invloed van Cammu. Het aflijnen van de inbreng van De Bruyne enerzijds en van Cammu anderzijds blijkt niet zo eenvoudig. Zo wordt bijvoorbeeld de algemene structuur van de voorgevel aan Cammu toegeschreven en het verdere ontwerp ervan aan De Bruyne. Dit wordt evenwel onvoldoende concreet aangetoond en blijkt ook niet eenduidig uit de documentatiebijlage met plannen. De commissie vraagt daarom het uitsluiten van de vermelde delen van het winkelpand te heroverwegen. De commissie vraagt van deze onderdelen een verdere beschrijving en waardebeoordeling op te maken, waarbij moet worden nagegaan of deze uitgevoerd werd volgens de plannen van Cammu. Het 'verruimen' van de afbakening sluit volgens de commissie niet uit dat in de beheersvisie een differentiatie wordt aangebracht voor de diverse onderdelen van het pand (doelstelling 3° - meer mogelijkheden naar herinrichting of herbestemming).

Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische en architecturale erfgoedwaarden die de bescherming als monument verantwoorden en beschrijft uitgebreid de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. De commissie ondersteunt de erfgoedwaarden. In verband met de beschrijving van de architecturale waarde heeft de commissie vragen bij de omschrijving 'zeldzaam vroeg voorbeeld van de overgang van modernisme naar postmodernisme in Vlaanderen'. De commissie zou dit specifieke pand en de apotheekinrichting niet als 'postmodernistisch' bestempelen. De commissie erkent wel de hernieuwde aandacht van dit ontwerp voor materialiteit en de combinatie van 'moderne' en 'klassieke' materialen. De commissie vraagt de beschrijving van de architecturale waarde aan te passen.

De commissie vraagt in de beschrijving van de erfgoedwaarden te verwijzen naar het selectie criterium 'authenticiteit'. De criterianota geeft immers aan: *'De apotheek Lambrecht in Aalst is een voorbeeld waarbij zowel het concept, de functie als de oorspronkelijke vormgeving en materialen bewaard bleven en dus erg hoog scoort op het criterium authenticiteit.'*

4. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie kan deze ondersteunen en vindt het positief dat hierbij wordt uitgegaan van de ensemblewaarde van exterieur en interieur. Dit vereist een geïntegreerde aanpak.

De commissie vraagt te onderzoeken of het wenselijk is in doelstelling 3° met betrekking tot het interieur specifiek aandacht te besteden aan de mindere fysieke toestand van de aluminium roosterstructuur en de platen van het centrale plafond. Zoals geduid in het inhoudelijk dossier buigen deze licht door.

Met betrekking tot doelstelling 4° inzake de cultuurgooederen merkt de commissie op dat foutief verwezen wordt naar 'het woonwinkelhuis' en de 'functie als juwelierswinkel'.

5. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
6. De toelatingsplichtige handelingen worden opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit. De commissie merkt op dat een aantal toelatingsplichten niet van toepassing lijken op voorliggend beschermingsvoorstel, met name de aanmerkelijke reliëfwijziging van de bodem (1°), het

plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen (6° a) en het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden (6° b). De commissie vraagt daarom deze toelatingsplichten te schrappen.

7. Tenslotte formuleert de commissie een bemerking bij het inhoudelijk dossier. Dit verwijst zowel in de tekst als in voetnoten naar enkele andere waardevolle winkelpanden, diverse geïntariseerde apotheken en een aantal ontwerpen van De Bruyne. De commissie vraagt om – zoals gebruikelijk in andere beschermingsdossiers en indien beschikbaar – telkens een hyperlink naar de inventaris van het onroerend erfgoed te gebruiken en in de tekst aan te geven of het pand al dan niet beschermd is.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van apotheek Lambrecht in Aalst. De commissie vraagt:
 - Alsnog rekening te houden met de eerdere bemerkingen van de commissie bij het beschermingspakket en de bijhorende criterianota 'winkelinterieurs' (overzichtslijst, toetsing aan erfgoedwaarden en selectiecriteria, clusteren van dossiers);
 - De afbakening en meer bepaald het uitsluiten van bepaalde delen van het winkelpand te heroverwegen;
 - De beschrijving van de architecturale waarde aan te passen;
 - In de beschrijving van de erfgoedwaarden tevens te verwijzen naar het selectie criterium 'authenticiteit';
 - Rekening te houden met de bemerkingen bij beheersdoelstellingen 3° en 4° en toelatingsplichten 1°, 6° a en b.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter